

УДК 378: 053.3:5

С.Д. Цвілик, Д.О. Ткачов
м. Вінниця, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ШВЕЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ

Постановка проблеми. Навчальний процес у вищій школі обґрунтовує два напрями практичної діяльності: діяльність педагогів і студентів, йдеться про вчителя технологій; діяльність викладачів у виборі інструментарію здійснення навчально-виховного процесу (НВП), реалізація, вивчення й урахування можливостей управління НВП. Закономірним є перегляд практичної діяльності щодо перебігу НВП як педагогічної технології. Незважаючи на різноманітні тлумачення поняття «педагогічна технологія», щоразу йдеться про визначення дидактичних підходів та засобів, що могли б перетворити навчання на технологічний процес із гарантованим результатом.

В інноваційному навчанні виявляється важлива проблема підготовки організаторів навчального процесу, проектувальників і педагогів. Викладач ВНЗ має змінити стиль роботи – стиль традиційного навчання, розвивати особистісну позицію і напрями організації НВП, формувати новий тип аналітичного, проектно-конструктивного мислення щодо динаміки НВП, формування діалогічного стилю комунікабельності й інтелектуальної діяльності, нових способів соціальних та міжособистісних стосунків у спільній творчій діяльності з побудови, організації й проведення НВП.

Аналіз останніх досліджень. У педагогічній технології значна частина часу викладача відводиться на підготовку навчального процесу, створення й удосконалення моделі, а сам перебіг навчання та контроль його результатів є похідним від загальної підготовленості. Слушно зазначає В. Безпалько: «Щоб перейти від традиційної педагогічної системи без діагностичних цілей та об'єктивного контролю, без діагностичного обґрунтованого змісту, випадкових дидактичних процесів і закостенілих організаційних форм до перспективної педагогічної системи, необхідним є спеціальне її проектування й експериментальне доведення до такого рівня вдосконалення, коли гарантоване співвідношення «цілі» – результат» [2, с. 178].

«Педагогічне проектування, – наголошує В. Безрукова, – створює розвивальні процеси, усуває надлишкові й негативні чинники, ... пов'язане з намаганням педагога організувати для учнів середовище навчання й позанавчальної діяльності, в якому вони б досягали успіху і відчували себе комфортно. Педагогічне проектування має наблизити педагогічний процес до реальних умов майбутньої професійної діяльності» [1, с. 96].

Виклад основного матеріалу. У реальному педагогічному процесі ВНЗ застосовуються елементи традиційних та інноваційних технологій навчання. Мета нашого дослідження – це вибір таких методів навчання й організаційних форм, коли фундаменталізм освіти набуває прагматичних рис системно діяльнісного підходу в навчанні. Інновації в навчальному процесі супроводжуються такими якісними змінами [6]:

1. Викладач виступає не як носій інформації, предметних знань, оберіг традицій і норм, а як помічник у становленні й розвитку особистості студента. Позиція авторитаризму змінюється на позицію демократичної взаємодії й співробітництва, допомоги, натхнення, уваги до ініціативи студента, до становлення й розвитку особистості. Позиція студента теж змінюється: результатом процесу засвоєння стає не оцінка в заліковій книжці, а саме активна взаємодія з викладачем і з своїми товаришами.

2. Процес навчання (засвоєння знань) втрачає характер заучування і репродукції та організовується в різноманітних формах пошукової діяльності як продуктивний творчий процес.

3. Стрімке висунування на перший план соціальної природи навчання й розвитку особистості, пов'язана з цим орієнтація на групові форми навчання, спільну діяльність, на різноманітність

форм взаємодії, міжособистісних стосунків і спілкування, на виховання індивідуальності з «колективного суб'єкта», що радіє співробітництву і співтворчості.

Проектування технології вивчення швейних дисциплін з урахуванням наведених засад нами проведено в 2 етапи: *1 етап* – постановка дидактичного завдання: аналіз цілей вивчення і визначення змісту дисциплін спеціалізації; структурування змісту швейних дисциплін; встановлення рівнів засвоєння навчальної інформації й формування практичних умінь; визначення рівня підготовки студентів, що характеризує підготовленість до виконання професійних функцій вчителя; *2 етап* – напрацювання дидактичного процесу, що забезпечуватиме виконання дидактичного завдання (1 етапу): добір методів, форм і засобів навчання для організації пізнавальної діяльності студентів і керування нею.

У доборі методів, способів і засобів навчання (2 етап проектування технології) швейних дисциплін зазначимо певні дидактичні умови: чітке визначення дидактичних цілей і завдань навчання й виховання; обізнаність викладачів швейних дисциплін із змістом шкільної програми з трудового навчання, кваліфікаційної характеристики швачки та освітньо-кваліфікаційної характеристики вчителя технологій; урахування вікових особливостей та індивідуальних відмінностей студентів; дотримання єдиних вимог до НВП викладачів суміжних швейних дисциплін; якісне застосування навчально-матеріальної бази й засобів навчання з урахуванням інженерних, психологічних і педагогічних вимог; створення навчально-методичних комплексів швейних дисциплін.

За наявності методичного забезпечення можливо здійснити реалізацію наступності в навчанні основ швейного виробництва, а саме: використання й здійснення перенесення набутих знань, умінь та навичок в нові умови; актуалізацію знань і умінь із виокремленням системи опорних знань і вмінь; створення емоційного настрою і готовності студентів до сприймання нового матеріалу; моделювання проблемних ситуацій, що виявляють протиріччя між набутими і новими знаннями й уміньми; раціональний добір змісту, методів, форм і засобів навчання через встановлення й реалізацію міжпредметних і міжциклових зв'язків основ швейного виробництва; проектування змісту тестових завдань і видів діяльності студента для визначення ступеню засвоєння знань з швейних дисциплін; сполучення видів діяльності студентів (фронтальної, групової та індивідуальної) для урахування психологічних та індивідуальних відмінностей студентів; прогнозування добору методів, форм і засобів навчання для формування професійно-значущих та особистісних якостей вчителя технологій.

Організація навчальної діяльності на лекціях, лабораторних заняттях потребує певної підготовки викладача й студентів. Студент ніби проникає у закриту систему діяльності викладача, стає її невід'ємною складовою, спілкується з викладачем на дидактичному, логіко-психологічному й методичному рівнях. На лекційних заняттях з технології швейного виробництва (ТШВ) виконуються такі дидактичні функції: – встановлення та обґрунтування завдань навчання; повідомлення і засвоєння нових знань; набуття інтелектуальних умінь та навичок конструювання технологічних процесів виготовлення швейних виробів; мотивація студентів до подальшої навчальної діяльності, до виконання лабораторно-практичних, курсових і дипломних робіт; інтеграція навчальної дисципліни з природничо-математичними та спеціальними дисциплінами; розвиток інтересу до аналізу й синтезу теоретичних знань. Характерною особливістю лекції в навчанні швейного виробництва слугує її діяльнісна основа, що відображає бінарну природу навчання – взаємну детермінацію діяльності викладача і студентів, яка посилює прагнення студентів до самостійної роботи, змінює характер спілкування викладача зі студентами.

Визначимо технологію проведення лабораторно-практичних занять з цієї дисципліни. Тематичний план із зазначенням найменування тем, видів занять і кількості годин, що відведено на вивчення окремих тем, представлено в табл. 1. Вивчення дисципліни здійснюється за певними етапами із зростанням рівня складності формованих теоретичних знань і практичних умінь. Першим етапом (підготовчим) є ознайомлення з теоретичними основами технології виготовлення одягу (теми 1-4). Наступним етапом є засвоєння основ технології виготовлення

нескладних швейних виробів (поясних – спідниць і брюк). Завершальним етапом є засвоєння основ технології виготовлення складних швейних виробів (плечових – блуз і суконь та комбінованих – костюмів).

На першому етапі вивчення дисципліни визначено такі види занять: лекційні й самостійні роботи із засвоєння теоретичних знань – без проведення лабораторних робіт. На другому етапі теоретичні знання першого етапу долучено до теоретичних знань другого етапу, інтегровано й конкретизовано в змісті лабораторних робіт. Цей етап визначено як експериментальні лабораторні роботи, що мають на меті – підтвердити достовірність засвоєних теоретичних основ у процесі практичної діяльності з обробки і складання вузлів поясних виробів. На третьому етапі виконуються пошуково-проблемні лабораторні роботи, спрямовані на формування системи теоретичних знань і практичних умінь із розвитком творчої ініціативи, самостійності, ділових якостей особистості, прагнення до пошуку тощо.

Таблиця 1

Тематичний план дисципліни «Технологія швейного виробництва»

№	Тема	Лекції	Лабор.	Самост. Робота	Разом
1.	Вступ. Основні поняття і визначення	2	–	2	4
2.	Теоретичні основи волого – теплової обробки	2	–	2	4
3.	Клейові з'єднання і зварювання деталей одягу	2	–	2	4
4.	Підготовка тканини до розкрою та розкрій	2	–	2	4
5.	Примірювання, дефекти і способи їх усунення	2	–	4	6
6.	Технологія виготовлення спідниці	4	8	4	16
7.	Технологія виготовлення брюк	4	10	4	18
8.	Технологія виготовлення блузи	4	16	4	24
9.	Технологія виготовлення сукні	4	10	10	30
10.	Технологія виготовлення жакета	10	22	20	52
	Разом	36	72	54	162

Зміст лабораторних робіт є складовою змісту навчальної дисципліни, а методика їхнього проектування, організації й проведення потребує детального опрацювання. Критеріальними цілями лабораторних робіт визначимо такі положення:

1. Інтеграція теоретико-методологічних знань, практичних умінь і навичок у єдиному процесі діяльності викладача й студентів.

2. Ілюстрація теоретичного матеріалу лекцій, інструменталізація отриманих знань, тобто перетворення їх у засіб розв'язання навчально-пошукових, а потім експериментальних і практичних завдань вчителя.

3. Моделювання виробничої діяльності швачки, технолога швейного виробництва й учителя технологій.

4. Навчально-пошукова діяльність студентів із розвитком творчої ініціативи, самостійності рішень у навчально-пізнавальній діяльності.

5. Індивідуалізація навчального процесу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей студентів, психологічних особливостей сприймання навчального матеріалу з колективним характером навчання.

Лабораторні роботи з ТШВ виконуються послідовно-паралельним методом, тобто частина їх виконується після теоретичної підготовки, а частина – синхронно з вивченням теоретичних основ. Організаційно вони є формально-індивідуальними (всі студенти виконують однакові види обробок вузлів швейних виробів), груповими (коли студенти поділені на невеликі групи по 2-5 осіб, які виконують різні роботи) та індивідуальними (кожний студент виготовляє оригінальну модель швейного виробу власного дизайну). Систему організації лабораторних робіт нами обрано дворівневою з диференційованою допомогою викладача та майстра виробничого навчання: традиційні й проблемно-пошукові лабораторні роботи. Співвіднесемо теоретичну й практичну підготовку з ТШВ за навчальними семестрами (табл. 2). Такий розподіл навчального

навантаження виявляє, що практична підготовка рівномірно розподілена за навчальними семестрами, немає перевантаження з виготовлення швейних виробів і обробок певних вузлів.

Із аналізу таблиці видно, що в 1 семестрі теоретичне навчання має перспективний характер щодо практичної підготовки, а в 3 семестрі відбувається паралельне засвоєння теоретичних знань і набуття практичних умінь.

Таблиця 2

Теоретична і практична підготовка з ТШВ за навчальними семестрами

№ п/п тем	Лекції, годин	Навчальні семестри	Лабораторні роботи, години	№ п/п тем
1-9	26	1	24	1-7
–	–	2	26	8-9
10	1	3	22	10

Таблиця 3

Методи та організаційні форми проведення лабораторних занять з ТШВ

№ п/п	Найменування теми	Кіль - кість годин	Технологія	Методи проблемно- розвиваючого навчання	Форми організації
1.	Вивчення технологічного процесу (ТП) виготовлення кишень з деталей	4	Традиційна	<i>Дослідницький</i> – метод викладання: стимулюючий; – метод учіння: частково-пошуковий	Індивідуальна
2.	Обробка прорізних кишень	4			
3.	Обробка застібок у спідницях	2			
4.	Обробка верхніх і нижніх зрізів поясних виробів	2			
5.	Обробка застібок у брюках (аналіз конкретних ситуацій)	2	Інноваційна	<i>Алгоритмічний</i> – метод викладання: мотиваційний; – метод учіння: пошуковий	Групова
6.	Технологічний процес обробки і складання спідниці (ділова гра)	2			
7.	ТП обробки і складання брюк (ігрове проектування)	2			
8.	Обробка горловин у виробах без коміра	4	Традиційна	<i>Дослідницький</i> – метод викладання: стимулюючий; – метод учіння: частково- пошуковий	Індивідуальна
9.	ТП виготовлення петельок	4			
10.	Обробка бортів і застібок	4			
11.	Обробка комірів і з’єднання їх з горловиною	4			
12.	Обробка рукавів і з’єднання їх із проймами	4			
13.	ТП виготовлення та складання блузи (модерація)	6	Інноваційна	<i>Алгоритмічний</i> – метод викладання: мотиваційний; – метод учіння: пошуковий	Групова
14.	ТП виготовлення та складання сукні (ігрове проектування)	6			
15.	ТП виготовлення жилета з підкладкою (ігрове проектування)	4		<i>Програмований</i> – метод викладання: інструкційний; – метод учіння: практичний	
16.	Технологічний процес виготовлення та складання вузлів жакета з підкладкою (аналіз конкретних ситуацій)	8			
17.	ТП виготовлення жакета з підкладкою (ділова гра)	10			

Перехід від традиційних форм проведення лабораторних робіт (діяльність за складним алгоритмом у розв'язанні типових задач) до проблемно-пошукових лабораторних робіт

(діяльність з використанням складних алгоритмів з елементами творчої діяльності) є закономірним процесом проектування змісту навчання швейних дисциплін.

Здійснимо вибір методів і організаційних форм навчання у проведенні лабораторних робіт (табл. 3). На відміну від теоретичного навчання лабораторні роботи мають більше виявляти індивідуальний характер навчання. Тому формами організації лабораторних занять нами визначено *індивідуально-фронтальні роботи*, основною навчальною метою яких є практичне засвоєння різних способів обробки вузлів швейних виробів кожним студентом із диференційованою допомогою викладача, майстра виробничого навчання та взаємодопомоги студентів. У такій традиційній організації лабораторних робіт присутні інноваційні компоненти, пов'язані із зростанням пошукової ролі студента в навчальному процесі. Студент через усвідомлення значущості теоретичної підготовки виконує практичну діяльність, що має спільні (способи обробки) й індивідуальні риси (кожен має власну організацію діяльності, різну швидкість виконання роботи, вміння якісно виконувати швейні ручні й машинні роботи, досвід виконання швейних робіт, різний ступінь мотивації до виконання робіт тощо). У практичній роботі кожен має одержати результат (зразки швейних вузлів) і оцінку своєї роботи не лише викладачем, але й колективом.

Результат спілкування є спонукальним до пошуку рішень і практичного розв'язання поставлених завдань. Загальна атмосфера на лабораторних заняттях створюється такою, що у студентів не виникають засмучення через невдачі в роботі, а лише прагнення досягти позитивного результату.

Основні риси технології проведення лабораторних робіт: особистісно діяльнісний підхід; розвиток критичного творчого мислення; вміння встановлення проблем і сміливе знаходження рішень; колективний характер процесу навчання через диференціацію практичної діяльності студента; педагогічне співробітництво як процес керування навчанням.

Іншим видом організації лабораторних робіт нами визначено *групові лабораторні роботи* з інноваційними методиками їхнього проведення. Лабораторні роботи виконуються малими групами (3-6 осіб) із розподілом виконуваних обов'язків між членами групи. За результатами індивідуального внеску кожного досягається поставлена перед групою мета. Групову роботу під час виконання лабораторних робіт з ТШВ визначено в таких її різновидах: аналіз конкретних ситуацій; ігрове проектування; ділова гра. В груповому навчанні викладач є менеджером, а члени груп розвивають творчу активність, критичне мислення, вміння встановлювати проблеми й знаходити шляхи їхнього вирішення, організувати свою роботу в колективній співпраці. Цілі групової роботи: інтенсифікація навчального процесу через організацію колективного пізнавального процесу; усвідомлення засвоєння теоретичних знань і набуття практичних умінь з виготовлення одягу та навчання швейної справи в школі (теоретична, практична, методична підготовка вчителя); формування вмінь і навичок колективної й індивідуальної навчальної пізнавальної діяльності, досвіду особистого самоуправління й саморегуляції; встановлення позитивного психологічного клімату в мікрогрупах і навчальній групі в цілому.

Проведення занять відбувається за такою схемою: організаційний етап; самостійна робота груп; презентація роботи груп; заключний етап: підведення підсумків заняття. Інноваційне навчання спрямовано на розвиток конструкторсько-технологічних знань і практичних умінь студентів, широке застосування ними набутих теоретичних знань і практичних умінь у процесі конструювання і моделювання оригінальних моделей одягу, творчий підхід у виборі конструкторських рішень і дизайну різних видів одягу, оформлення методичних комплексів навчання швейної справи в школі.

Висновки. Визначення змісту інноваційної швейної підготовки вчителя технологій (відбір і структурування навчальної інформації, встановлення взаємозв'язків між компонентами, оформлення програмної та методичної документації) має ґрунтуватися на засадах взаємопроникнення, взаємного аналізу, синтезу знань, розвитку творчого, інтегративного мислення особистості, встановлення відповідних цілей і завдань навчання й виховання.

Література:

1. Безрукова В.С. Педагогика. Проективная педагогика/ В.С. Безрукова.– Екатеринбург: Деловая книга, 1996. – 344 с.
2. Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения/ В.П.Беспалько. – М.: Просвещение, 1995. – 308 с.
3. Гончаренко С.У. Дидактична концепція змісту освіти// Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – Зб. наук. пр. – Вип. 2. – ч. 1/ Редкол. І.А.Зязюн (голова) та ін. – Київ – Вінниця: ДОВ Вінниця, 2002. – С.22 – 26.
4. Гуревич Р.С. Педагогічні технології: сутність і структура// Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми// Зб. наук. пр. – Вип. 2. – Ч.1. – /Редкол.: І.А.Зязюн (голова) та ін. – Київ – Вінниця: ДОВ Вінниця, 2002. – С. 35 – 41.
5. Зязюн І.А. Вузівська підготовка педагога до профільного навчання// Сучасні інформаційні технології та інформаційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр.- Вип. 4/ Редкол. А.І.Зязюн (голова) та ін. – Київ. – Вінниця: ДОВ Вінниця, 2004. – С.3 – 12.
6. Инновационное обучение: стратегия и практика/ под ред.В.Я. Ляудис. – М.: Просвещение, 1994. – 221с.

В статті розглядаються окремі аспекти запровадження інноваційної швейної підготовки вчителя технологій у вищих навчальних закладах щодо вибору методів теоретичного й практичного навчання. Встановлено, що визначення змісту інноваційної швейної підготовки вчителя технологій (відбір й структурування навчальної інформації, встановлення взаємозв'язків між компонентами, оформлення програмної та методичної документації) має ґрунтуватися на засадах взаємопроникнення, взаємного аналізу, синтезу знань, розвитку творчого, інтегративного мислення особистості, встановлення відповідних цілей і завдань навчання й виховання.

Ключові слова: швейна підготовка, проектування, зміст навчання, інноваційні педагогічні технології.

В статье рассматриваются отдельные аспекты внедрения инновационной швейной подготовки учителя технологий в высших учебных заведениях по выбору методов теоретического и практического обучения. Установлено, что определение содержания инновационной швейной подготовки учителя технологий (отбор и структурирование учебной информации, установление взаимосвязей между компонентами, оформление программной и методической документации) должно основываться на взаимопроникновении, взаимном анализе, синтезе знаний, развитии творческого, интегративного мышления личности, установления соответствующих целей и задач обучения и воспитания.

Ключевые слова: швейная подготовка, проектирование, содержание обучения, инновационные педагогические технологии.

The article discusses some aspects of the implementation of innovative technologies sewing teacher training in higher educational institutions on the choice of methods of theoretical and practical training. It was found that the determination of innovative sewing technology teacher preparation (selection and structuring of educational information, establishing linkages between components, software design and procedural documentation) must be based on mutual penetration, mutual analysis, synthesis of knowledge, the development of creative, integrative thinking person, the establishment of appropriate objectives and problems of training and education.

Keywords: sewing preparation, design, learning content, innovative educational technology.